

Kejti Simpson Smit

PRIČA O
ZEMLJI
I MORU

Prevela

Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Katy Simpson Smith

THE STORY OF LAND AND SEA

Copyright © 2014 by Katy Simpson Smith

Translation copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Postoji zemlja čiste miline
gde je besmrtnih svetaca vlast;
beskrajni dani progone tmine,
svu muku briše užitka slast.*

*Proleće večno tu se veseli,
cvet dobu cvata ne zna za kraj;
smrt poput mora uzanog deli
od našeg sveta taj divni raj...*

*No plašljiv smrtnik silno se boji
kad treba preći taj kratki gaz,
na samom rubu drhteći stoji,
strepí da kroči i svlada jaz...*

*Da nam je na breg Mojsijev stati
pa ono tamo videti tle,
ne bi nas mogô Jordan da vrati
ni smrti reke ledene sve...*

Ajzak Vots

PRVI DEO

1793.

Prvo poglavlje

U avgustovske dane, kad morske bure kidišu na obalu Severne Karoline, izvlačio je dušek u hodnik pa pripovedaao kćeri priče, i istinite i lažne, o njenoj majci. Drveni kapci su klopotali, pa je Tabita umotavala ćebad oko sebe i njega da usred bure napravi nežan zaklon. Uvek joj je pripovedao o danima njihovog udvaranja, o stidljivosti njene majke. Izdaleka je izgledala kao prav i visok bor; tek kad joj priđe, video bi da drhturi.

„Plašila se?“

„Radovala“, govorio je Džon. „Oboje smo bili srećni.“

Posmatrao je Tab kako navlači pokrivač do brade, iako čak ni bura nije mogla da oduva vrelinu leta. Čekala je da čuje njegove tajne. Ali teško je opisati kako je to kad stojiš pored nekoga kog voliš na obali u suton. Nije morao da vidi Helen da bi znao da je tu. Nešto u njenom telu privlačilo je nešto u njegovom telu, kroz sparni vazduh između njih dvoje.

„Kad budeš veća“, rekao bi, a ona bi klimnula glavom na taj dobro znani odgovor.

„A što nikad ne pričaš o brodu?“, pitala je. „O svemu što si sigurno video s njom.“

Pogledao bi niz hodnik, u senke što šibaju po letvicama kapaka, i prineo prst usnama. „Čuješ li ijednu pticu?“

Tab bi se tad odšunjala u kuhinju da pojedje okrajak hleba u tami bure. Zapitkivaće ga dok joj ne ispriča. Pono-vo se našavši među pokrivačima, ušuškala bi se tik uz njega. A dok vetar šušti kroz palmete i kiša rastapa prozorsko staklo, Džon bi zapevao neku svoju mornarsku pesmu da je umiri. Tabita bi viknula: „Glasnije“, pa bi on ustao na noge, nesigurno stavši na perinu i mašući pocrnelim rukama u taktu melodije. Glas mu se orio kroz tihe sobe.

Nije joj pripovedao o onom danu kad je poveo Helen na brod jednog kapetana kog je poznavao iz svojih gusarskih dana, sa jednom jedinom zajedničkom malom torbom, pa su sklopčani čekali pod talasnjačom sve dok fregata nije digla sidro, uhvatila vetar i započela letanje kroz plićake na izlazu iz zaliva. Ustali su tek kad im je prvi oficir namignuo – Helen se povodila, svom snagom se pridržavala za njega, smejala se kao devojčica, vetar joj je nosio kosu – pa posmatrali kako se grad polako smanjuje, sve dok nije postao mali kao komadić naplavljenog drveta, smeđe-zlatna mrlja uz obalu.

Nije pripovedao Tab o lepoti njene majke dok se borila da prikupi makar malo dostojanstva na lađi koja je izdržavala more zahvaljujući naslagama štroke. Godinu dana su proveli na tom brodu, u braku, a ona na kraju i noseći u sebi semence deteta, i tu se Helen preobrazila iz nekakve čedne svetice u preplanulu ženu koja zadiže suknje da oriba palubu zajedno s njim, koja obujmljuje šakama njegove šake kad uveče lovi ribu preko ograde broda.

Da li bi mogla ponovo na ovom svetu živeti takva žena? Psovke koje je naučila, mrkost njene kože, njen smeh koji postepeno jača, kao da se nadmeće s talasima.

Ko će biti Tabita kada postane žena?

Posle bure bi prošetali do obale da vide šta im je sve okean ustupio. Put je bio zastrt opalim lišćem i granama. Napola zakopana u pesku, tu bi počivala potkovičasta kraba. Tab bi prošla noktima duž njene opnaste tvrde kože i prepustila je talasima da opet tamo jede.

Godina je bila 1793. i živeli su u Bofortu, u kući sa četiri sobe, dve gore, dve dole, koju je sagradio neki rođak bez dece, trgovac drvenom građom, kog je ubio bor kad je pao. Nalazila se na prvom uglu na sever od vode, a na tri ugla na istok od prodavnice gde je Džon prodavao raznorazne sitnice. U leto su vrata zvrjala otvorena, i spreda i pozadi, pa je hodnikom vijugao slani povetarac. Kad grmi, prozori su tandrkali. Devojčicina soba na spratu bila je okrenuta ka močvari i mirisu ribe izjutra, a po podne je upijala u sebe svu svetlost juga. U noći bez mesečine ona je spavala sa ocem jer se plašila veštica na metli.

Gradskom školom, gde su deca, većinom devojčice, prekraćivala vreme ukoliko im majke nisu pred porođajem ili siromašne, upravljala je gospođa Fušej. Njihove ručice su utirale žlebove u drvene klupe i klizile između stranica bukvara. Slova su za njih igrala. Gospođa Fušej je bila udata za nekog vojnika, i spavala je s njim u krevetu, i slušala ga kako se priseća revolucije, ali obaveze u učionici bile su joj zamorne. Veći deo dana bi presedela i terala je decu da donose svoje radove do nje. Puštala ih je

kući ranije ili ih ne bi ni pozvala da se vrate posle ručka. Dokono se baktala vezom, sisala bombone, ponekad i kunjala. Devojčice bi se prikrale njenoj stolici i posmatrale je, jedna bi mazila ružičasti brokat njene haljine, druga bi joj pak skidala vlasi srebrne kose što su joj pale na grudi i palila ih da im oseti miris. Kapci su joj bili oklembeseni; usta, sredovečna ali još puna, mlitavo su visila. Ona je učila i Tabinu majku.

Sa svojih devet godina Tab je dobro znala abecedu i većinu običnih reči, i umela je da na prste zbraja šilinge i penije. Znala je da odsvira tri melodije na crkvenim orguljama, a da ju je neko odveo u Francusku, znala bi da zatraži hleba i vode. To je ujedno bio i plafon znanja gospođe Fušej. Većinom je Tab puštala tu ženu da spava dok joj ostale učenice spliću kosu. Umesto toga, ona bi se zagledala kroz otvoren prozor u okean, koji je poznavala bolje nego svoju majku.

Grad je sad bio stariji, onako kako stare pojedini gradovi; većina omladine bila je odrasla. Neki su otišli u rat i izginuli, drugi su preuzeli svoja mala nasledstva i preselili se u Vilmington ili Roli. Kada je na onog Džonovog rođaka palo drvo, niko drugi od rodbine nije se pojavio da preuzme njegovu kuću u Bofortu. Ali Džon je imao trudnu ženu, a more nikako nije za malu decu. Porodice koje su preostale u gradu živele su u uskom pojasu duž okeana, širokom svega nekoliko ulica. Oni što su imali novca pribrali su sebi okolnu zemlju radi uzgajanja pirinča ili drveta za građu, a iza plantaža su se ka kopnu prostirale močvara i šuma. Kroz tu divljinu vodio je jedan jedini put, povezujući Bofort s Nju Bernom. Grad kao da se polako odsecao od sveta.

Tab nije poznavala mnogo dece. Tu su bili đaci gospođe Fušej, šačica malih odrpanaca što su pripadali siromašnim zemljoradnicima na periferiji grada i deca robova, koju je prepoznavala na njivama po tome što su bila sitna. Ona su bila polukoraci u dugim nizovima pognutih tela. Retko su dolazila u grad, a i onda kad dođu, nisu dizala pogled. Tab je znala da njen otac među robovima ima neke poznaničke, ali nije joj se to činilo preterano neobičnim. Nemušte niti protezale su se kroz grad u svim pravcima, a Tab je imala oči. Nikada ih nije dovodio da je upozna s njima, međutim, niti im se neposredno obraćao. Tab nije znala kakva tu pravila vladaju. Ponekad je u prodavnicu dolazila jedna žena s jajima na prodaju i dečaćićem kraj sebe, visokim tačno kao Tab. Džon ih je pomno gledao, a i ta žena je njemu uzvraćala pomnim pogledom, ali razmenjivali su pretežno uobičajene reči. Dečak se upinjao da takne sve redom u prodavnici. Opipavao je burad, motike i džakove sa suvim kukuruzom kao da su od čiste svile. Osmehivao se Tab, kao da zna sve što zna i ona. Ali Tab mu nije bila drugarica, niti je pak bila drugarica onim kao napuderisanim devojkicama u učionici gospođe Fušej, niti pak dečacima što su gađali prolaznike kamenicama na periferiji grada. Ona je imala svog oca.

U letnja jutra kad se gospođa Fušej razboli ili se Tabiti uzburka krv, šetala je kroz močvarišta duž vode i plivala sporim zamasima do peščanog spruda između kopna i okeana. Ležala je na krupnom pesku, raskrečena, dok joj se prsti ruku i nogu sami zakopavaju u toplotu. Žmureći, gledala je kako se na vodi biju bitke. Brodovi – francuski,

britanski i ukleti – grurali su iz topova, zastave su lepetale, a njihova nepouzdana obličja obasjavali su nagomilani letnji oblaci. Prolomi paljbe slikali su zalazak sunca.

Kopala je na obali kanale kako bi dovela vodu, pa gradila šance i utvrđena ostrva. Tu su se međusobno sudarali listovi hrasta, parčići mahovine skakali su u plitku slanu vodu kao leševi bačeni u more. Obluci-đulad pogađali su listove, osuđujući ih na propast i potapajući im olupine u dubinu, gde će po njima trčkarati krabe kamenjarke. U ovoj igri nije bilo milosti.

Kad se bitka okonča a listovi budu potopljeni, Tabita je tragala za blagom. Na prednjici haljine imala je ogromne našivene džepove u kojima je nosila kući školjke ružičastog uva i suve riblje kosti. Ranije je sve što nađe smeštala u jamu u sredini ostrva, ali bura bi to posle rasula. Sada je sve nosila sa sobom. Spavaća soba podivljala joj je od tog okeanskog otpada. Stala bi na nešto oštro i izvukla krhotinu mesinga iz srkutavog zatona u koji curka voda. Komad oklopa, zaključila bi. Ne znajući ni šta bi za nju bilo najbolje, otac ju je puštao da lunja.

U suton su močvarišta postajala modra i tmurna. Gledan sa spruda, izrovašeni glib obale bi se zagladio. Kada Tab klizne u tamnu vodu, posrebrenu, oglasili bi se naglom vikom galebovi, uzlećući. Ona bi otvorila oči pod površinom i pustila telo da pluta, kosu da plovi. Haljina joj se napijala vode. Ispod nje bi prošao mali taman oblik i ona bi brzo digla glavu, brekćući. Kada udahne vazduh, u usta bi joj kliznuo tanak pramen kose. Počela bi da se bacaka nogama i grabi rukama, pa bi za koji minut opet bila do gležnjeva u smeđoj kaljuzi, hvatajući se rukama za stabljike kako bi iščupala stopala iz blata. Džepovi su

joj i dalje visili otežali od blaga. Mokre noge su skupljale pesak sve do kuće.

Nedeljom je dolazio Ejsa u smeđem odelu. Iako su on i Džon retko pominjali Helen, Ejsine zelene oči obojicu su podsećale na nju. U rukama je donosio neku knjigu i čekao unuku u hodniku. Džon bi ga pozvao da uđe, a on bi odmahnuo glavom, zagledan kroz otvorena stražnja vrata. Džon bi ga upitao kako mu raste drveće, a Ejsa bi rekao: „Pristojno.“ Džon je ostavljao tasta da tu stoji i povlačio se u salon da čita sedmične novine. Kasnije u toku prepodneva Džon bi prošvrljao do luke i dočekivao tamo brodove koji pristaju, tražeći među posadom stare drugove. Tabita je silazila sa sprata u nabranoj haljinici, jedinjoj bez džepova, pa bi bez osmeha zavukla ruku u dedinu šaku. Rekla bi Džonu doviđenja, te bi se zaputili do crkve, na pet uglova odatle. Bila je od zidane cigle i nespokojno je stajala na kamenim stubovima. Ejsa je bio anglikanac, ali anglikanska vera je izumirala, pa su njegovu nekadašnju crkvu preuzeli metodisti. Većina anglikanaca povukla se u tu manju kapelu, gde su morali da nađu zajednički jezik sa episkopalcima. Nije uspevao da pohvata sva imena hrišćanstva. Ljudi su i dalje tragali za onim što im je ranije bilo znano. Tu nije bilo šarenog stakla, a borove podnice su se krivile. Crkva jeste imala mali četvrtast toranj i kupolu sa zvonom, ali sa ulice se videlo da stoje nahereno.

Sedeći u klupi sa unukom, čeznuo je za jastučićima. Kad je bio mali, služba božja se održavala u većnici; on je imao Bibliju s pozlatom, a guza mu je počivala na jastuku

dok je slušao reč gospodnju. Ali sada su se sinovi odseljavali, napuštali imanja svojih očeva, a crkve su se praznile. U gradu se pričalo o izgradnji kanala koji bi spojio dve reke u smeru Nju Berna kako bi mogli tuda prolaziti brodovi s robom, ali oni u čijim su se rukama nalazili fondovi nisu bili radi da troše novac, pa se Bofort – koji je mogao kontrolisati kopnenu trgovinu – pretvorio u mrtvaju, a potom počeo i da presahnjuje. Znao je da se količina dobrote na svetu smanjuje; ono svima zajedničko osećanje koje su gajili pod kraljevskom vladavinom preokrenulo se u sebični interes. Ljudi su se grabili za novac, a ne za vrlinu. Svi koje je poznavao bili su obični razbojnici. Nadao se da Bog to gleda.

Tabita, koja je klatila nogama kad god je prinuđena da sedi, šutnula ga je otpozadi u gležanj, od čega mu je noga poletela i udarila u klupu ispred njega. Sveštenik je zastao pa nastavio sa službom. Ejsa ju je uštinuo iznad šake i sevnuo očima na nju.

Velečasni Solomon Haling stajao je za predikaonicom i izvodio rukama otmene, kitnjaste pokrete. Predikaonica je bila od borovine, sa izrezbarenim jednim velikim cvetom i nekoliko manjih cvetova, koji su mogli istovremeno biti i krstovi sa četiri latice. Ejsa se uvek pitao nije li to izradila neka žena. Haling je dolazio iz Nju Berna, nekoliko puta godišnje; uglavnom su slušali članove parohijske uprave ili sami pevali pesme. Stado se poslednjih godina prepоловило. Umesto da se prikupe u prednjem delu, nisu odustajali od svojih porodičnih sedišta, pa su se prostori između njih širili. Haling je podsećao slušaoce šta znači biti episkopalac, da je to naprosto anglikanizam bez ropskog odnosa prema monarhiji. Poneka žena vrpоljila bi

se u klupi. Deca su kijala pa se davala u plač, te je Haling prelazio na pevanje. Svi bi poustajali, a oni što žive od mora protrljali bi se po vunanim prslucima. Crveneli su kad čuju odjek sopstvenih glasova.

Dok traju pesme, Ejsa je uvek čuo odsutnu kćer. Čistoća njenog glasa nekada ga je podsećala na njegovu izopačenost. On je bio od onih što dolaze u crkvu da kazne sebe, premda je, naravno, u tom pokajanju bilo i slasti. Kada bi pogledao odozgo u unuku, delovala mu je kao tuđinka.

Pošto se parohijani pomole i nađu se osokoljeni u smeru plemenitosti i milodara, velečasni doktor Haling stao bi na ulegle stepenice pa se rukovao sa svima. Ove nedelje Ejsa mu je dao pola funte za novu crkvu i pogurao Tabitu ka njemu kako bi se pozdravila s njime. Iako nov u parohiji, sveštenik je bio oveštao, s prosedim kovrdžama razbarušenim oko pleća i mutnim smeđim očima. U ratu je bio hirurg, ali ga je na kraju, nakon krpljenja ljudskih tela, istrošilo staranje za njihove duše. Kada se osmehivao, zubi su mu zapinjali za usnu, pa je neprestano nameštao usta kako bi ih doveo u mirovanje.

„Moja unuka“, rekao je Ejsa, čvrsto je držeći rukom za rame. Tabita je obrisala dlanove o haljinu. „Ona i njen otac su samovoljni u veri.“

Haling je klimnuo glavom. „Ima li svoju pesmariću?“ Šmugnuo je u crkvu, uznemirivši jato žena, koje su zamrmorile za njim, a za koji čas vratio se s pohabanom smeđom knjigom, pa je pružio Ejsi. „Uglavnom Vots“, kazao je.

„Nažalost sam joj ja jedini putovođa“, rekao je Ejsa.

Haling je zavrteo glavom i digao pruženu šaku, dlanom naviše. „Zaboravljate Gospoda.“ Okrenuo se na to

ka svetini, koja je još upijala u sebe prisustvo rukopoloženog lica.

Tab je povukla dedu za ruku. Bila je oseka, pa je osećala miris ribarskog ulova, čula uzdahe rupa koje krabe buše u pesku.

Do kuće je Ejsa nosio knjigu, pitajući se koliko je ispravno dozvoliti da jedno neznabožačko dete poseduje reč božju. Ima li svrhe navodnjavati nezasejanu njivu? Žalio je što nemaju sveštenika preko čitave godine. Njegov Bog je bio prevrtljiv, te Ejsa nije uvek razumevao putanje životâ što su ga okruživali. Samo je tragao za potvrdama pravde. Tragao je za uzrocima iz kojih je tako kažnjen.

U leto 1783, nakon godinu dana raspusnog života, vratila mu se njegova kći Helen. Bio ju je zaveo Džon, običan vojnik, i udala se bez očevog blagoslova, odrekla se svoga nasleđa da bi otplovila s vojnikom na brodu pod crnom zastavom, a kući se vratila sa stomakom do zuba. Ejsa je čekao da se božja pesnica obruši na njenog muža. Dok je Džon pravio nove police u trgovačkoj radnji gde je otkupio udeo, Ejsa je čekao da se čekić oklizne i tresne Džona po ruci, da mu se daska razbije o glavu. Za vreme avgustovskih bura, kada su Džon i Helen stajali kraj vode, prepletenih ruku, tela toplih od međusobne ljubavi, Ejsa je čekao da plima povuče Džona u sebe, da njegova kći ostane sama na obali. Želeo je da mu se vrati, nedotaknuta. Posmatrao ih je dok su popravljali tu kuću što im je ostala od Džonovog rođaka, bojili je u svežu belu boju, popunjavali je kojekakvim predmetima s mora, orali pesak pred njom kako bi zasejali krompir i kukuruz. Nikada ih nije video tužne niti zamišljene. Njihova radost bila je đavolji beleg.

Kad joj je u oktobru došlo vreme da se porodi, sa jugo-istoka je nagnula bura i krenula da šiba talase. Ejsa je želeo da prebaci ćerku dublje u kopno, da je zaštiti među drvećem, ali ona nije htela da se odvoji od kuće koju su zajedno ukrasili ona i Džon. Ako će joj dete upoznati ovaj svet, onda je htela da upozna u njemu sve, jednako i buru i lahor. Uprkos Heleninom iskanju, Ejsa je odbio da se pomoli za nju. Molio se on i za svoju ženu za vreme jedne slične bure, za vreme istog smrtonosnog prelaska, i Bog ju je uzeo. Nije se mogao moliti ponovo, bar ne na isti način. Ali došao joj je kada je počela da se porađa i čekao uz nju onako kako nije čekao uz svoju ženu, i čitav taj prizor bio je za njega ogledalo, kao da mu Bog pokazuje šta je onog prvog puta propustio.

On i Džon su donosili vodu babici, cepali platno, opet donosili vodu. Nisu progovarali, a kad je Džon krenuo rukom da ga uhvati za mišicu, Ejsa se otrgao. Ni jedan ni drugi nisu bili predviđeni da tome prisustvuju, ali Ejsa je bio uporan; neće više dati da žene upravljaju tim trenutkom. Stajali su u uglu sobe, prekrštenih ruku, pogleda uprtog u pod. Gledajući preko ramena babici, čije su ruke bile zauzete platnom, vodom i dodirom, Helen je preklinjala oca da joj kaže da li je uobičajeno da tako bude, i da li je i njenoj majci tako bilo. Opet je bila mala i trebao joj je njegov glas. On je klimnuo glavom i kazao kako je sve baš kako i treba da bude, iako nije video svoju ženu kako se porađa i ne zna baš kako je to uobičajeno, ali tačno je, nema se razloga za brigu, a Helen svakako ima snage da to obavi. Ali ona ga nije slušala.

Dok je bura rila kroz ulice Boforta, dete je došlo na svet: crveno i ljutito, kmečalo je i nadjačavalo urlik vetra.

Babica je položila dete u kotaricu da bi privila krpe nato-pljene sirćetom majci na rane. Džon i Ejsa su stajali izvan kruga svetlosti sveće, piljeći u morske trave te kose prilepljene uz Helenine bele obraze, i slušali tankoću njenih udisaja. Počela je da plače.

Ejsa je otišao ujutru, kada je bura već bila prohujala dalje na sever, i poneo sa sobom mrtvu kćer. Rekao je da će se vratiti po preživelo dete.

Kada god je išao u crkvu, Ejsa je nosio u srcu spisak svojih grehova i čekao na oprostaj.

Leto se pretopilo u jesen. Na slane močvare stigle su žute grmuše i jata bobolinka, dok su po blatnim ravnima čepkale šljuke, tražeći rupe. U šumama oko Boforta rujevina je poprimala plamenocrvenu boju, a divlje grožđe postajalo tamnoljubičasto i jedro. U oktobru su večeri već bile studene.

Tab nije mogla da zaspri uoči svog desetog rođendana. U grlu joj je nešto strugalo, kao da je jela suhu pogačicu. Klečeći kraj svog prozora umesto da spava, umotana u majčin šal, pratila je šare koje prave zvezde i prstom iscrtavala te pse i dvokolice na mraznom staklu, brade naslonjene na prozorsku dasku. Zatvorila je oči samo da bi zamislila maketu broda koja bi se u zoru mogla pojaviti umotana u smeđu hartiju. Imaće tri katarke i biće napravljena od tankog drveta za oplata, obojenog u tamnu boju oraha. Jedra će mu biti od grubog platna, a iza krmene katarke okretaće se sićušno krmilo. Duž paluba će visiti mreže. Na desnoj strani u daskama će biti usečen mali kapak koji možeš da podigneš, pa da zaviriš u spremište.

Napuniće mu prazni trbuh raznim otpadom. Žirovima, perjem, mahovinom. Videla ga je u prodavnici u Nju Bernu kad su poslednji put tamo išli, da kupe tkanine za prodavnicu. Tab je poslala vrlo upadljivu poruku stojeći nepomično pred izlogom sve dok otac, ne videći je, nije odmakao ko zna koliko koraka pre no što se okrenuo.

„Brodovi, a?“, rekao je i nežno je povukao otpozadi za okovratnik haljine.

„Pričaj mi opet nešto“, kazala je ona, te je zato započeo, dok su se udaljavali od sjajnog broda-igračke, još jednu priču o njenoj majci, a ona je znala da je shvatio, da je video želju u njenim očima i razumeo je.

U kočiji, u povratku kući, otac je sakrio pod sedište ogroman paket i namignuo joj. Samo je sad trebalo da čeka da joj brod stigne u ruke.

Džon je pokatkad spavao u svojoj sobi, preko puta Tabitine u kosom hodniku, ali bilo je noći kad je u krevetu osećao miris supruginog tela, pa je snosio ćebad u prizemlje. Nalazio je mesta među nameštajem u salonu – među komadima koje su njegovoj ženi poklonili njeni roditelji, a njima pak njihovi – na prostirkama dobijenim trampom ili ukradenim sa lađa koje je zaustavljao povikom na slanim plimama, ispod slika pljosnatih lica i pljosnate dece što drže skraćenu jagnjad, između vitrina sa staklenim flašama, španskim zlatom, kuršumima za musketu, jednom zardalom krunom, zvonima. Ostaci pljačke koji su sada bili blago samo jednom detetu. U toj sobi je bilo i ogledalo kom se ljuspala srebrna poledina, pa se ponekad u njegovim prostorima pojavljivala Helen,

u plavom, tamne kose u kirkama iza glave, s kovrdžama što štrče. Njene zelene oči imale su boju dubine. Obraćao joj se tada, ili se pak bojava njenih očiju koje ga prate, pa bi uzeo ćebad i preneo ih u kuhinju, gde se duž grede iznad ložišta nižu ćupčići s mašću, a na policama stoji suva roba, počivaju trube tkanina, džakovi s prekrupom. Tu je držao viškove iz prodavnice. Kada mušterija zatraži seme slačice, dovodio ju je ovamo ili govorio kako se mora posebno naručiti, pa tako dobijao koji peni preko. Nikada im nije ničega manjkalo, njemu i detetu. A ipak se njena sen kretala kroz sobe i podsećala ga na ono što nemaju.

Te noći uoči Tabinog desetog rođendana, Džon je spavao na niskom zelenom divanu u salonu. Bio je okrenut prema portretu ženine babe naslikane kad je bila mala, ni najmanje sličnom njoj, pa je mogao zamišljati kako je voleo neku sasvim drugu ženu.

Probudio ga je usred noći, što mu se često dešavalo, njen glas koji ga je dozivao. Izašao je iz kuće, prešao zemljani put i produžio dole do močvare, gde je zažmurio i pustio da vetar bije u njega; kroz oporost soli u vazduhu i truleži obale lovio je ponovo onaj njen miris cvata. Ranije je znao tu da zaspri, ali ćerka mu se plašila kad ga ne nađe u kući, pa je sad više vodio računa. Osim toga, njegov bol je bio izbledeo u nijanse melanholije, u utiske koji nisu povezani s nekom tačno određenom pozledom, već sa svešću nepromenljive snage. Nije trpeo drugu tugu do tugu živog ćoveka.

Žabe su se dozivale u mraku, žedne kiše. Ako se ptićja jata sele po zvezdama, možda prostori između tih taćaka svetlosti i nisu crnilo, već telesa ptica; možda, u stvari, na nebu i nema odsustva svetlosti, nego su tamo samo zvezde

i ptice. Dok se vraćao kući, ugledao je uz prozor na spratu mali obris. Glavu njegove usnule kćeri, naleglu na staklo. Dakle, ima noći kada ni on ni ona ne mogu da prespavaju u postelji. Eto šta im je uradila.

Džon nije imao nikakvu svoju porodicu, pa ga je svaki preokret ljubavi i nedostatak ljubavi iznenadivao. Roditelji su mu umrli pre nego što ih je i upamtio, pa ga je odgajila nekakva rodbina koja je imala sopstveni rod da ga voli i pazi. Našao se zapleten između porodica, na seoskom imanju, bez spona i sa kim. Kada je prvi put isplovljavao na more, majčin dalji rođak spremio mu je dvopek umotan u vreću i bio je opet na njivi pre nego što je Džon stigao i do pola puta. Kada se vratio kao vojnik, zagrljaja nije bilo. Pitao se da li je očinstvo lako ljudima koji su imali oca.

U oktobru su na obale i ostrva sletale livadske ševe, a rugalice su uveseljavale pesmom prve dane jeseni. Jutarnja promuklost značila je da se Tabitin rođendan bliži, da vreme protiče. U te dane, dok ju je gledao kako uleće u kuću uprskana blatom, s džepovima koji samo što ne puknu i kosom koja beži iz ukosnica, Džon je slutio da nije ispravno postupio. Nije joj bio i otac i majka. Uostalom, ona je bila žena – ako još ne, biće uskoro – a on joj je dopuštao da raste bespolna i divlja. Trebalo bi češće da poziva gospođu Fušej ili gospođu Randolph, tastovu domaćicu. One bi joj pokazale kako se kuva čaj.

Pre koju nedelju putovali su bili čezama u Nju Bern; dok je Tab virkala u izloge prodavnica i gađala kamenjem guvernerov dvorac, on je kupovao zalihe za prodavnicu. Tkanine, sapune, lekove. Trljajući tkaninu dvama prstima, odabrao je za svoje mušterije iz Boforta nekoliko

prostih materijala, na pruge i za dušečne presvlake, mešavinu lana i vune, debeli damast. Ali bilo je tamo i svile što je sjala. Plave, sa šarama od ružičasto-zelenih loza. Njena glatkoća ličila je pod rukom na kožu njegove žene. Kupio je dužinu potrebnu za desetogodišnju devojčicu, tražio da mu je umotaju u smeđu hartiju, a sutradan su se vratili kući kočijom. Videla mu je ponositi osmeh. Očinski posao kraja nema. Ne postoji faza u kojoj više ne možeš da napreduješ. Vozili su se kući kroz ritove i prerije, i između šumovitih brdašaca, i dok je usmeravao konje po putevima kojima su se razlile lokve, Džon je ispod oka posmatrao kako mu se ćerka smuljala i spava, lica prislonjenog uz bok kočije.

Stigao je do kuće s blatom na bosim tabanima, a dok je nebo od ljubičastog postajalo sivo, pristavio je na ognjište lonac kačamaka, začinivši ga starom mašću i biberom.

Spavala je uz prozorsku dasku, dah joj je postojanim ritmom maglio staklo. Odsjaj meseca na nebu počinjao je da se muti. Glava joj je počivala na presavijenoj ruci, pritisnuta uz rashlađeno staklo. Kolena je bila podvila poda se, jedna šaka joj se skupljala u praznu šoljicu. Sanjala je vodu; uvek je sanjala vodu.

Dole je Džon mešao kačamak. Usuo je kašiku masti u gvozdeni lonac i gledao je kako se rastapa preko kukuruznog brašna. Kada je Tab bila manja, otac njegove žene pozajmljivao im je gospođu Randolf, koja je kuvala kako se priliči, u kuhinji kod bunara. Ali poput svih zrelih žena, podsećala ga je na Helen. Sada su pomoćne zgrade bile dom puštenim kokoškama, koje mu Tab nije dozvoljavala

da hvata, pa je zato kupovao zaklane na pijaci. Ponekad je kuvala ona, ponekad on. Klečao je, obema rukama držeći kutlaču, i zurio u vatru. Vatra se pomerala kao žena.

Zapah masti peo se uz stepenice i Tab se probudila. Lice joj se zgrčilo u začetke plača. Telo ju je bolelo od spavanja uza zid, mada je ponekad i taj bol bio bolji od buđenja u mekoj postelji. Donji deo prozora bio se zaledio od njenog daha. Na jugu nije bilo toplih žutih boja, videlo se samo mutno sivilo koje se rasvetljavalo kad okrene glavu pa opet pogleda. Kada je bela čaplja u sporom letu, čas se videći čas se ne videći, promakla iza daleke močvare, bledobela naspram bledosivog neba, setila se da joj je rođendan.

Tabita je bosonoga sišla u prizemlje; činilo joj se da joj je u glavi šiljato kamenje. Išla je za mirisom doručka. Džon je klečao kraj ognjišta s kutlačom u ruci. Naslonila se na dovratnik i zažmurila. Džon se okrenuo začuvši njene sitne zvuke i osmehnulo se. „Gle ti ovu neznanku, desetogodišnjicu! Šta izvolevate?“

„Kačamak, moliću“, rekla je ona, „i puding.“ Tab je skliznula na stolicu i položila glavu na sto, koji je mirisao na so i ustajalu masnoću.

„Mogla si da ostaneš u krevetu“, kazao je Džon.

„Nije mi baš dobro“, rekla je Tab.

Džon je sipao kačamak u srebrne činije koje su nosile žig porodice njegove žene, u obliku lista pergamenta, i prišao da opipa maloj čelo i obraze. „To ti je od spavanja na prozoru, sudim.“ Ponudio joj je kašiku. „Pomoći će ti toplota.“

Dok je jela, opisivao joj je kako će provesti dan. Predložio joj je da prošetaju obalom, a kad je upitala šta će s gospođom Fušej, odgovorio je da je taj dan namenjen njima dvoma. Čak ni Ejsa ne sme da ih ometa. Štaviše je aluzijom nagovestio da ima poklon. Osmehnula se pri pomisli na drveni brod s kapkom u palubi. Mnogo i previše vole jedno drugo zato što su samo njih dvoje. Njena majka je sen o kojoj razmišlja s toplinom, poput nekog anđela iz onog Milтона što ga otac čita naglas, ali nije mogla da je zamisli u toj kući, da zamisli njene udove kako se kreću kroz taj slani vazduh. Baš kao što ne bi volela ni da Bog živi u njenoj spavaćoj sobi, isto je tako i majka bila bolja tako bestesna.

Usta su joj se osušila, a u grlu se zalepio mehur. Progutala je pljuvačku nekoliko puta, pa podrignula. Gledala je u oca kao da čeka odgovor. U njoj je nadolazilo more. Brzo je ustala i pošla u ugao, gde joj je kroz usta pokuljala vrelinu kukuruznog brašna i jetke vode iz želuca. Kroz baru na podu protezala se nit boje rđe.

Džon ju je preneo na stolicu. Zamočio je krpu u lavor s vodom pa joj je raširio preko čela, a onda uzeo još jednu da obriše povraćku i krv. Započeo je nekakvu mornarsku pesmu. Kad joj se disanje smirilo, poneo ju je na sprat, u postelju. Dok ju je polagao na čaršav, otvorila je oči.

„Dovešćemo doktora Jarbora“, rekao je, pa stajao tu, oklembesjenih ruku, sve dok ponovo nije utonula u san.

Kada se s nastupanjem popodneva probudila, u njenoj sobi bila su četiri nespokojna muškarca. Jedan se naslanjao na donji deo kreveta, jedan ju je ovlašno držao

poviše šake, dvojica su stajala u uglu, sedokosa, mrmljala su. Leđa joj je razapinjao bol, kao da joj nešto tamo raste. U glavi je imala oštro iverje. Nije mogla da istrgne šaku iz te ruke koja ju je držala. Soba se rasplinjavala kao voda. Čovek s naočarima, onaj što je sedeo, pustio joj je ruku i protrljao nos sa strane prstom. Pogledao je u čoveka koji je stajao kraj njenih nogu, a ovaj je, kada se pokrenuo, poprimio obličje njenog oca. Jedan od njih dvojice je rekao: „Sad možemo samo da čekamo“, a ostala trojica su klimnula glavom.

Džon je izveo doktora, a Ejsa je priveo člana parohijske uprave bliže. Ovaj nije govorio razgovetno, ali učinilo joj se da je blagosilja. Iako je imala deset godina, osećala se veoma malom i bila je dovoljno mudra da zna da smrt dolazi samo majkama, što ona nije nameravala da bude. Kada je trepnula, član uprave je izgledao pokvašeno, kao da ga je njen deda spasao iz mora pa mu se za ćelavu lobanju lepe močvarne trave. Oči su mu bile duplje isključane ribe. Zglobovi ruku završavali su mu se lignjama. Kada je ponovo otvorila oči, soba je bila mračna i pusta. Jastuk joj je bio vlažan, bolela su je kolena. Privukla je noge grudima da ih istegne i u tom klupku bola skotrljala se na pod. Znala je da će udar probuditi oca, ali odatle se video mesec koji privlači i otiskuje od sebe okean, meseći ga duž obale. Čula mu je glasove, a u hladnoći podnica našla je spokoj.

Kada se Džon pojavio na vratima, tražila je da je ostavi tu gde jeste.

U vreme izgreva sunca oboje su bili na podu spavaće sobe. Tab je sanjala da je pod vodom. Probudila se i setila se

svog onog bola, od čega ju je probolo u leđima i kolenima, a mišići su joj zadrhtali i želudac se pobunio. Odvukla se dole i u ostacima majčine bašte ponovo ispovala krv.

Ejsa ju je tamo zatekao, sklupčanu oko ruže kupusarke.

Kada se ponovo našla u krevetu, umotana u jorgane, predebele da bi se izvukla iz njih, Tabita je začula dole one ljude. Činilo joj se da gubi svest, mada je znala: da je stvarno tako, ne bi ni mogla to da odredi. U prostorima između znanja i neznanja, videla je majku kako sedi sa strane na krevetu, a noge joj se klata niže dušeka. Tab je znala da jedna od njih dve mora imati deset godina. Obe su imale tamne kovrdže izvijene naviše, sklonjene s bledog lica. Majčine oči su bile zelene, a Tab je smatrala da su njene smeđe. Majčina haljina bila je bela i tanka. Pružila je ruku ka haljini, ali jorgan joj je vukao prste naniže. Majka se nije osmehivala; da je to san, majka bi se osmehivala, dakle, sigurno je java. Kad je pokrenula oči, glavu joj je prostrelilo grč, pa ih je sklopila i uživala u osećaju majčine težine na ivici njenog kreveta.

„Bolje će je negovati na Long ridžu“, rekao je Ejsa. Ejsa je dao ime svojoj plantaži terpentina kada mu je rođena žena umrla na porođaju, pa mu je neki seljak rekao da bezimena zemlja doziva đavola. Nalazila se na milju istočno od grada, bela kuća posađena usred jutara i jutara borova na severu i rudine što se postepeno spušta na jug ka vodi. Bela kuća usred nigdine.

„Ostaće ovde.“ Džon nije gledao u Ejsu, već u ustalasani šaš na obali pod glavom. Šaš se bacao na sve strane i ništa nije saopštavao o smeru vetra.

Na divanu, Ejsa je prekrstio nogu preko noge i gledao sopstvenu ruku kako pada na stočić, na kom su stajali ostaci života njegove kćeri. Jastuče za igle, štipaljka za kosu, minijatura na slonovači za koju je svojevremeno mislio da se slika za njega, dok nije saznao da mu se kći zaljubila. Palcem je utisnuo čiode sve do glavica. „Ja to činim radi ovog deteta, to ti je jasno“, rekao je. „Nije mi namera tebe da kažnjam.“

Džon se okrenuo od prozora i oslušnuo nema li nekog zvuka sa sprata. „Helen nije ubilo more.“

„Nije“, kazao je Ejsa, „ali si je ubio ti, pa mu na isto izađe.“ Još dok je to izgovarao, znao je da nije tačno, ali bio mu je lep osećaj da ovome izazove bol, a nije bilo ni potpuno neistinito.

„Onda prezrite i Tab.“ Džon je prišao stočiću i položio prst na jastuče, tako da je Ejsa povukao šaku sebi u krilo. „Dobrodošli ste da ostanete i vi, ali moja ćerka biće ovde. Leći je doktor Jarboro, pa ako bude ma kakve opasnosti, biće joj isto i tamo i ovde.“

Ejsa je ustao. „A šta ćemo s dušom tvoje kćeri? Hoćeš li je pustiti da ode na onaj svet bez sveštenika?“ Umalo nije rekao: *Zar se nećeš pomoliti za nju?* Kriveći Džona, samo je sebe krivio.

Džon je zastao na stepenicama, okrenut leđima ka Ejsi. „Tab neće nikuda. A ako su duše ono kroza šta se njihov život nastavlja, onda sam ja zadužen da te duše čuvam.“

Gospođa Fušej je došla s kolačem od limuna, ali nije tražila da vidi devojčicu. Džon ju je uveo u salon, gde je sela

i učtivo sačekala da Džon ponovo ustane i donese nož i dva tanjira. Isekla je debele kriške.

„Vi znate koliko mi je stalo do vaše porodice“, rekla je. Pre udaje, gospođa Fušej je učila Helen slovima. Iako je učiteljica ostavljala svoj žig na većini bofortske omladine, sa Helen je bila baš bliska. Podržavala je Džona kad joj se tek udvarao. Ali i ona se, poput ostalih Heleninih prijateljica, udaljila nakon Helenine smrti. Razmišljala je sad o tome, dok je prelazila pogledom po neurednom salonu. „Nastojim da držim Tabitu na oku, ali ona je od nezavisne fele, zar ne? Ne nameravam da je zapostavim, kao ni vas, to svakako. Uverena sam da ćete me obavestiti ako vam se bilo čime mogu naći na usluzi. Ako maloj zatreba ženska ruka.“ Bila je pojela svoje parče i odmeravala je ostatak kolača od limuna na stočiću.

Džon ju je upitao da li je za još malo kolača.

„Ni slučajno. Zapravo je za Tabitu, živa mi bila. Znaite, devojčice se u tom uzrastu vazda razboleavaju – mislim da je to sastavni deo odrastanja. Ubrzo će biti ona prava dama, videćete samo.“ Kao da sačišćava sa sebe mrve, gospođa Fušej je zagladila sopstvene bujne bokove, pokazujući kako tačno izgleda žena. „I majka joj je bila ista. Slabo se žalila.“ Uprkos tome što je kod kuće imala muža, gajila je prema mladim ljudima tog grada naklonost koja nije bila baš isključivo majčinska. Nedostajali su joj oni muškarci što su za vreme rata bili raspoređeni u bofortski garnizon – Vilijam Denis, Danijel Fut, pukovnik Iston – i koji su zasnovali život u nekim prosperitetnijim mestima. Od svih vojnika, jedino je Džon ostao. Gubitak ima moć da parališe čak i hrabre. Pružila je ruku i pomilovala ga po kolenu. „Izvući ćemo je mi živu i zdravu, ne sekirajte se.“

Kada je otišla, Džon je osjetio zahvalnost što je zavladao tišina. Prvih godina nakon Helenine smrti činilo mu se da je možda i usamljen, ali u smislu društva jedino je želeo Tab. Poneo je krišku kolača na sprat, no njegova kći je spavala, otvorenih usta.

Jarboro je ponovo došao posle podne i položio hladnu šaku na devojčicino telo. Opet je spavala, mada je više nije mučio nemir. Džon je sedeo na stolici sa sedištem od trske, u uglu, i posmatrao doktoru lice. Jarboro joj je otvorio usta, pogledao joj jezik. Zavrnuo joj je očne kapke, mirne i poslušne. Protrljao joj je prstom bleđu kožu sa unutrašnje strane mišica, tragajući za krvlju u njima. Pregledao ju je kao što dete brljka po tanjiru s večerom, već znajući šta u njemu ima.

Kada se doktor okrenuo, Džon je vrteo glavom. „Žuta groznica“, rekao je Jarboro. „Oporaviće se. Velika je verovatnoća, zaista, da će se oporaviti. Ali opasnost se krije u povratku bolesti. Dobar odmor, dosta tečnosti, mirovanje.“

„I ništa drugo ne pomaže?“, upitao je Džon.

„Molitva“, rekao je doktor. „Sveštenik iz Nju Berna sutra je ovde po rasporedu. Dovoljno je da mu samo kažete pa će svratiti.“

Džon je ostao sam u ćerkinoj sobi. Sećao se kad je bio njenog uzrasta, voleo Boga i molitvu. Verovanje u božanstvo bez završetka i u odmazdu za one koji ne zaslužuju dobrotu. Čak i na brodu, dok mu je top bio uperen u neku drugu posadu, njegovi gresi mogli su se oprati. Ali pri rođenju ovog deteta zaboravio je da se obrati Gospodu. Video je samo svoju ženu, njen stomak, svoje dete.

A kako nije bilo njegovih molitava, oduzeta mu je. To je i započelo njegov odnos s Bogom kao sa osvetoljubivim detetom koje će, nađe li se zanemareno, oteti natrag svoju igračku miljenicu. Zato Bogu nije nudio ništa. Kako nije mogao da krivi svoju kćer, Džon je razumeo da za kaznu preostaje jedino On.

Džon je dozvolio Ejsi da sahrani Helen u crkvenoj porti, ali kamena krila nad njenim imenom kao da su označavala božju pobjedu. Niko više od njegove krvi neće tu naći mira. On je bio srećan, a Helen zdrava i snažna samo na pučini okeana. Zemlja je ta koja ju je ubila, ne more.

Kada se Tabita probudila, Džon iz straha nije smeo da joj priđe. „Hoćeš da pojedеш nešto?“, kazao je. „Čorbicu?“ Jednom je pomerila glavu kao da odmahuje njome. „Jarboro kaže da ćeš se sutra peti po drveću.“ Ustao je, a onda opet seo, pa zagnjurio glavu u šake; prsti su mu opipavali korenove kose. Zagledao se u šaru drveta na podu kuće koju nije podigao, već zauzeo.

Tab je samo videla obris koji se pomera u nekom jadu. „Da li bi volela malo da ploviš?“, upitao ju je.

Tada se setila broda-igračke umotanog u smeđu hartiju, i u toj misli krila se jasnoća, jedan prostorčić gde je žiža, usred izmaglice.

Druge večeri bolovanja, Džon je ostavio Tab na sat vremena pod budnim okom doktora Jarbora pa se zaputio iz grada na istok, na Kagdelovu plantažu, koja se nalazila do samog Long ridža, i prošao okolo do robovskog naselja iza pirinčanih njiva. Znao je koja je njena brvnara. Na kucanje je otvorio neki muškarac, pa pozvao Mol. Žena koja je

izašla na vrata još je bila mlada i snažna, s kosom čvrsto umotanom u crveno platno i neizboranog lica. Po grudima joj je milelo novorođenče. Šačice su mu se otvarale i zatvarale, hvatalo se za nabore tkanine u potrazi za mlekom.

„Kojim zlom?“ upitala je. Nije bilo važno što joj se godinama nije obratio, iako je nekada na njega gledala maltene kao na brata.

„Stid me je što ovako dolazim“, kazao je on. Supruga mu je bila umrla pre deset godina, a ova žena s detetom bila je njeno vlasništvo, njena služavka, njena poverenica, njena drugarica. Premda sada, dok je tu stajao, nije znao da li bi Mol prisvajala sebi pravo na to prijateljstvo. „Ćerka mi je bolesna.“

„Od čega?“

„Ne znaju. Možda od žute groznice.“

Neki dečak se izvio oko Molinog kuka da vidi gosta, ali ona ga je pogurala natrag u brvnaru. „Ja se ne razumem mnogo u bilje“, rekla je. „A niko ovde ne može mnogo da pomogne kad je posredi groznica.“

Klimnuo je glavom.

Posmatrala ga je videći da hoće nešto više. Bilo joj ga je žao. Nedostajala joj je Helen, ali nije ništa dugovala ni Džonu ni njegovoj ćerki. Posle Helenine smrti razišli su se u dva različita smera; Mol je morala da bije bitku sopstvenog života. Ona je bila nadničarka, ne anđeo čuvar. Njegove brige nisu bile veće od njenih. Odojčce je zaplakalo: dugim, prodornim slogom koji se prelio u štucanje. „Kod žute groznice ništa ne možemo da uradimo“, ponovila je. „Pitaj nekog drugog vračara.“

„Nisam znao“, kaza on pokazujući ka detencetu. „Treba da ti čestitam.“

Čekala ga je da pocrveni, da uzmakne, da se izvini, ali on se nije ni makao. I on je nešto čekao. Ukoliko čeka na saosećanje, zakucao je na vrata pogrešne brvnare.

„A dečak?“

„Dejvi“, odgovorila je ona.

„Smem da ga vidim?“

Počejala se slobodnom rukom po umotanoj kosi, pa pozvala sina. Dečak je opet dotrčao do vrata, bezmalo poskakujući. Džon je osetio iznurenost gledajući toliku pomamnu energiju. Klimnuo je jedanput glavom. Dečak je uzvratilo, tripulo.

Držeći dete labavo jednom rukom, Mol je drugi dlan položila Dejviju na glavu i prošla po njoj stiskajući je kao da traži nekakva meka mesta. On je zatresao glavom da se oslobodi, ali Molina ruka mu je kliznula na vrat da ga zadrži.

Džon je danima mogao stajati tu i gledati ovu majku kako voli svoga sina.

„Oklen ti kaput?“, upitao je Dejvi upirući prstom Džonu u prsa.

Džon je pogledao naniže pa rekao da ga je sašio jedan krojač u Nju Bernu.

„Kako se zove? Da znam ako i ja nekad budem hteo takav.“

Džon je čekao da vidi da li ga ovaj zavatlava, ali detinje oči bile su srećne i ozbiljne, pa je Džon rekao ime krojača.

Iznutra je doviknuo Molin muž i začuli su se glasovi njenih kćeri, uspinjući se ka svađi. Cupnula je bebu da je umiri, ruke i dalje prebačene preko Dejvijevih ramena.

„Izvini što ne mogu da pomognem“, reče. Trebalo je da kaže da će se pomoliti za dete, ali nije kazala.

On se protrljao rukom po licu i otišao.

* * *

Ujutru Tab nije mogla da ustane i da hoda. Od ošamućenosti joj je telo bilo drhtavo i klimatavo. Džon ju je umotao u jorgan, podigao taj oznojeni zamotuljak i sneo je u prizemlje da se odmara na divanu dok on potrpa u vreću kukuruzno brašno i krompir, spremi nekoliko krčaga s vodom. Da bi je spasao groblja, mora je povesti na more. Svojevremeno je poveo njenu majku, a ona je od života na vodi samo procvetala. Tab će biti podobro izvan domašaja Ejsine religije. Pogledao je u paket u hartiji iznad polica u kuhinji i zapitao se da li može da se sašije haljina od tako fine svile na ćudljivom brodu, gde su švalje razbojnici. Ne, ona će ih čekati da se vrate. Tab će doći kući kao zdrava izrasla žena.

Tog jutra joj se vid bio izbistrio, i premda je telo odbijalo poslušnost, bilo joj je dovoljno dobro da oseti uzbuđenje zbog onoga što nosi taj dan. Koračaće majčinim stopama.

Bila je nedelja i brodovi su dolazili u luku. Trgovački brodovi, kitolovci, ukleti brodovi čiju je posadu njen otac poznavao. Kada im je gospođa Fušej čitala priče, takve je nazivala piratima. Zlim ljudima koji vrebaju lađe radi pljačke, koji vezuju dame za katarku i nagone ih da vrište kako bi prizvale druge brodove. Džon je o tim danima slabo pričao, pa su takvi prizori u Tabinoj glavi bili plod njene vlastite mašte. Imala je deset godina, taman se nalazila u uzrastu kad su zlikovci junaci. Bila je prerasla priče o dobroj deci.

Prethodne noći, kad je jaukala od bolova, Džon joj je rekao da će ploviti s gusarskom posadom. Ona će biti kraljica broda i vodiće ih svojim žezlom do Indija. Šećer,

zlato, papigice, žala bez kaljuge i korova. Pričao joj je o plavoj i žutoj boji ostrvlja, o suncu koje prodire u kosti, o divljim damama koje krčkaju napitke za svoje dragane. Tab je rekla da ona nema dragana. Džon joj je kazao da čuti i miruje.

Sad ga je posmatrala kako se muva po kući, zamaandaljuje prozore, uzima ovo i ono, i žalila što nema malo doličniji izgled za gospu broda. Slutila je da u licu ne liči na sebe, jer otac je izbegavao da pogleda pravo u nju.

Kada je bio spreman, pritegao je remenjem džak preko leđa i digao je, onako umotanu u jorgan, te nogom zalupio vrata kuće. Bio je ostavio jednu poruku za Ejsu, i jednu za svog ortaka u prodavnici. Helen bi mu rekla da sačeka, da o stotinu stvari nije razmislio; šta je s četkom za Tabinu kosu? No ako zastane, neće biti sposoban da opet pođe dalje. Uvek ga je vodio neki zapreteni nagon, a on mu je doneo i ženu, doneo mu i ćerku, pa je imao sada vere u njega i nije se vratio po četku za Tabinu kosu.

Poneo ju je, zastajući usput da bolje rasporedi teret, u luku, gde su jedini ljudi bili tuđini, umornih očiju; sveci grada pripremali su se za crkvu. Položio ju je nežno na tle, prislonivši je uz direk za vezivanje konja, pa potražio svog nekadašnjeg prvog oficira Toma, koji je povremeno tu pristajao. Raspitujući se za njega među odrpanim posadama, nailazio je na bele poglede i izvrđavanja. Zaputio se ka jednom ratnom brodu gde su još utovarali provijant; kapetan je bio prilično ljubazan, ali ni on nije video Džonovog prijatelja.

„Jesu li vam potrebni dodatni mornari?“

Kapetan je odmahnuo glavom.

„Pre rata sam plovio dve godine, posle sam stupio u vojsku i valjano se pokazao. Mogu da vam pokažem potvrde“, rekao je, premda nikakve potvrde nije imao.

„Žao mi je“, kazao je kapetan.

Na jednoj manjoj škuni zatražili su da mu vide preporuke, pa je zato digao glavu i rekao im, s prkosom u očima, da je radio na dvostruko većim brodovima i za čitavu polovinu od dobitka, a oni su mu kazali da se gubi odatle.

Trebalo je da se vrati do ćerke, kojoj je možda bilo i zima, ali nije mogao da ode sa dokova. Nijednu drugu stazu nije video. Prošao je tad neki mornar s tovarom mreža i nekako poznatom bradom, pa je Džon još jednom upitao za svog prijatelja, koji bi mu obezbedio ulazak na svaki brod.

Mornar je zastao i bolje poduhvatio tovar koji je nosio. „Toma obesili“, rekao je. „Za nešto ga u’vatili, možda zakidô sledovanja.“ Pošto Džon nije odgovorio, mornar je produžio svoj put, vukući užu za sobom.

Džon se zažmirio u južni horizont i ravno more.

„Tom Voldron? On je kod mene bio zadužen za katarku.“

Džon se okrenuo i ugledao mladog džentlmena s tankim patricijskim nosom; pušio je na lulu, a slobodna ruka igrala se nabranim okovratnikom.

„Hezekija Frit“, rekao je ovaj, pa nakrivio glavu. „Tražite da vas negde prime?“

„Vi me ne biste uzeli. Imam ćerku, bolesnu.“

„A kuda ste namerili?“

„Samo da odem odavde. U Indije.“

Frit je kucnuo u lulu, a onda povukao rukave kaputa da ih izravna. „Meni fali jedan čovek. Na kojim ste brodovima bili?“

„Na *Mohoku*, na *Pobedi*, na *Trajonu*. Ali žensko čeljade...“, kazao je Džon.

„Nisam u tom pogledu sujeveran. Volim ih na brodu kao zaštitu.“

„I groznica.“

„Imamo lekara. Držaćete je odvojeno i u prostoriji koja se dobro vetri.“ Frit je okrznuo očima gradski put i ugledao smuljani zavežljaj od šarenih krpica. „Devojčice“, reče. „Mi idemo do Bermuda, pa šta usput ulovimo. Preuzećete Tomovo mesto bez plate. I bez zakidanja. Naš posao je sitan, i ne nanosimo nikome veliku štetu. Ostavićemo vas na ostrvu, a ako opet isplovite s nama, ponudiću i udeo. Odgovara vam takva pogodba?“

Džon je pred sobom ugledao svoj mrtvi život kako diše. Setio se kako je vodio jednu drugu ženu na brod, kako je uneo Helen na palubu – ne bolesnu, već kao nevestu, njen osmeh sa odbleskom sunca, more koje nije dovoljno široko da bude ogledalo njihove nežnosti. Opet je bio tu, grabeći se za slamku, jer sebično je voleo svoje dete. Nije smeo da izgubi još jedan komadić svoje porodice. Ali i Tab kao da je čeznula za tim. U svome očinstvu on ju je štitio od smrti, od Boga, od bede, te time činio isto što bi i svaki drugi muškarac. Stegao je Fritu ruku, pa poneo kćer na palubu *Fani i Betsi*, šalupe s koritom od kedrovine i sa tri katarke. Sa palube je čuo kako zvone bofortska zvona.

U svojoj maloj crkvi, Ejsa je sedeo u poslednjem redu. Kada se služba okonča, uloviće doktora Halinga i povešće ga u belu kuću kraj obale da popriča s njime o unuci. Džon je izgubio veru, ali Tab je još zelena biljka koja raste,

spremna da upije Gospoda. Nije uspeo da spase kćer, ali spašće ovu njenu malu zaostavštinu. Još ima vremena da se iskupi. Pognuo je glavu dok je gostujući sveštenik držao propoved. Trebalo bi da se preseli u neki veliki grad gde može da čuje jevanđelje svake nedelje. Bog uvek sluša, ali Ejsa nije dovoljno uspevao da čuje njegov glas.

Ustali su da zapevaju. Uskoro će i Tab biti opet ovde kraj njega, sa svojom malom pesmaricom u ruci, glas će joj odzvanjati od mlade vere. Pevali su stihove o raju i njegovim užicima, o uskom moru koje razdvaja žive i mrtve. Ejsi počеше da se tresu ruke. Duboko je udisao i čuo kako mu u grudima nešto zapinje pri izdisajima. Glasovi su se peli sve više.

Sledeća jeka zvana raspustila je stado u toplo oktobarsko popodne. Sa crkvenih stepenica videlo se sve do luke, gde se jedan usamljen brod kretao ka okeanskoj pučini.